

Rakasta muutosta ja kestä kaaosta!

Havaintoja ja kokemuksia väitöstilaisuudesta sekä väitöstutkimuksesta Pasi Savonmäki (2007). **Opettajien kollegiaalinen yhteistyö ammattikorkeakoulussa. Mikropoliittinen näkökulma opettajuuteen.** Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Pasi Savonmäki väitteli 30.11. 2007 aiheesta Opettajien kollegiaalinen yhteistyö ammattikorkeakoulussa. Mikropoliittinen näkökulma opettajuuteen. Tutkimus toteutui osana Suomen Akatemian TeLL (Teachership-Lifelong Learning) hanketta, paikkana Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Tutkimuksen mielenkiinnon kohteena oli ammattikorkeakoulun opettajien oma tulkinta työnsä muutoksesta, erityisesti keskinäisestä yhteistyöstä. ”Rakasta muutosta, kestä kaaosta. Kehitä itseäsi ja kokeile rajojasi – ja tee tämä kaikki yhteistoiminnallisesti.” Näillä *Hannu Simolan* sanoilla väittelijä aloitti lektion. Ohje tuntuu oikealta.

Tarkastelen tässä ammattikorkeakoulun opettajien yhteistyötä käytännöstä käsin ja arvioin väitöskirjan merkitystä meille opettajille. Ehken olisi tutkimusta edes lukenut, ellen olisi tiennyt kirjoittajan tuntevan ammattikasvatuksen käytäntöä vankasti monivuotisen ammatillisen opettajankouluttajan työn kautta.

Tutkimus sijoittuu organisaatiotutkimuksen ja opettajan ajattelututkimuksen välille. Kulttuuri ja ilmapiiri ovat keskeisiä käsitteitä; kulttuurissa voidaan erottaa organisaatiokulttuuri ja koettu työyhteisön kulttuuri. Tutkimuksen aineistona olivat ammattikorkeakoulun opettajien ryhmä- ja yksilöhaastattelut. Yleisesti ottaen läheisiä kollegoja kiiteltiin

hyvästä ilmapiiristä ja tukemisesta, konflikteja saattoi olla kaukaisemman hallinnon tai joskus opiskelijoiden kanssa. Työelämä nähtiin liittolaisena, jolta sai tukea omalle linjalle.

Väitöstilaisuus oli mukava, rento ja hyvä keskustelu samalla kertaa, saimme jopa nauraa. Tilaisuuden ilmapiiri oli mielestäni hyvä näyttö asian merkityksen hallinnasta myös käytännössä. Käytiin yleistä keskustelua ammattikorkeakoulun luonteesta ja opettajuudesta ja tarkempaa arviointia tehdyistä ratkaisuista. Vastaväittäjä osasi arvostaa käytännön kokemusta ja arvioi sen nostaneen tutkimuksen vakuuttavuutta eikä päinvastoin (kuten myös olisi voinut olla).

Kaivattua opettajien näkökulmaa

Väittelijä kirjoittaa tutkimuksensa voivan parhaimmillaan tuoda opettajien näkökulmaa ammattikorkeakouluista käytävään keskusteluun. Ilmapiirin ja kulttuurin lisäksi keskeisiä käsitteitä olivat opettajan asiantuntemuksen sisältö: kiire, paineet, hankkeet jne. Todettiin opettajan työn laajentuneen tavalla, jota ei toiminnan tasolla hallita. Opettajat näkivät oman yhteistyönsä jatkumolla individualisti (omista tarkoituksista lähtevä) tai yhteistä tavoitetta yhdessä rakentava. Opettajan autonomia oli tutkimuksen keskiössä, miten hän siihen koki pystyvänsä milloinkin.

Ammattikorkeakoulu on muiden oppilaitosten tapaan väljäsidoksinen organisaatio – tuota käsitettä ei ole tullut arjessa käytettyä. Opettajien ryhtymyminen omiin porukoihin on varmasti tuttua, kutsutaan sitä sittenalkanisoitumiseksi tai ei. Ongelmapesäkkeiden puskurointi oli hyvin kuvattu ja siihen osallistuvat kaikki organisaation ihmiset yhdessä tuumin (kunhan uudet saadaan ymmärtämään, mistä ei sovi puhua). Yhteisenä tarkoituksena on estää vaikeiden asioiden käsittely.

Ammattikorkeakoulun työotetta tai metodia koskeva keskustelu oli yleisellä tasolla, mutta se jäi mieleen tärkeänä. Väittelijä viittasi tutkimuksen tukijoina myös ammattikorkeakoulujen Kever-verkostoon yliopiston tutkimusryhmän lisäksi. Haasteltavat opettajat olivat alun perin ammatillisesta opettajakoulutuksesta, mutta tarkempaa kuvaa ei saanut edes koulutusaloista, saati henkilöllisyyksistä, mitä voinee pitää ansiona. Koulutusalaosuuntautuminen vs ’yleinen amkilaisuus’ välähteli esiin sekä aikaisempien tutkimusten kautta että suorissa lainauksissa. Se ei tässä tutkimuksessa ollut mielenkiinnon kohteena.

Suoria lainauksia opettajien puheesta on tutkimuksessa paljon ja vastaväittäjä *Pasi Sahlberg* sanoi niitä osuviksi. Tästä olen samaa mieltä. Tutkimuksen tulokset ovat tuttuja, mutta kuitenkin mielenkiintoisia. Suorat lainaukset herättävät mielikuvia omista vastaavista kokemuksista ja lukiessa voi keksiä uutta.

Mikropoliittinen näkökulma

tai lukutaito merkitsee pelisilmää yhteisössä toimittaessa. Se on vallan ja vaikuttamisen näkökulma, käsite tuntuu herkulliselta. Väitöskirja kokoaa ammattikorkeakoulun opettajia koskevan tutkimuksen ja tarkastelee kokonaisuutta todentuntuisesti. Tutulta tuntuu, sellaisten jännitteiden keskellä uskon eläväni. Opettajien yhteistyön eri muodot tulevat hyvin esiin opettajien omalla äänellä.

Pohdiskelin väitöstilaisuudessa ja kirjaa lukiessani tutkimuksen ja muun asiantuntemuksen kasvattamisen eroa. Onko sitä? Hämärtyykö se? Pitääkö tutkijan ja asiantuntijan työtapojen lähetä toisiaan nopeasti muuttuvassa maailmassa?

Tutkija kokoaa aiemmin tutkimuksen ja empiriaa. Tutkija kuvaa ja analysoi tai tulkitsee opettajien haastattelussa kertomaa: käytössä on litteroitua tekstiä satoja sivua ja niistä haetaan indikaattoreita. Tulokset esitetään tiivistettynä, jolloin ne osittain tuntuvat itsestään selvyyksiltä. Käytännön työntekijä koodaa tilanteet päässään

samalla kun elää niissä, jolloin johtopäätösten vetäminen ei ole niin tietoista. Epäilemättä tulokset ovat kuitenkin lähellä toisiaan ja käytännössä on tilaisuus testata jatkuvasti omaa ajattelua kollegojen kanssa. Tutkija saa palautetta hitaammin, mutta perusteellisemmin.

Tutkimus antaa meille käytännön ihmisille kuitenkin jotain. Itselle jäi tarkistettavina asioina mieleen esimerkiksi lähdekritiikki. Jos Fullan on myynyt itsensä koulun kehitystyöhön ja saa sopivia tuloksia, onko siis oikein vai väärin, että käytännön kehittäjinä vetoamme häneen? Senge on myös mennyt ihan täydestä, vaikka hän ei puhu koulutuksesta lainkaan, vaan puhuu yleisemmin. Onko sitten rohkeutta ja tarkoituksenmukaisuutta vai virheellistä ajattelua, että häneen vedotaan kehitystyössä? Ajattelun täsmällisyys heikkenee kentällä, jossa siitä on tavallaan haittaa, sille ei ole aikaa. Tuossa väitöstilaisuudessa sitä palautettiin.

Tuoko tutkimus opettajien näkökulmaa ammattikorkeakou-

luista käytävään keskusteluun, kuten väittelijä toivoi. Tiedämme, että sosiaalisen pääoman rakentaminen on keskeistä ja luottamuskuulttuuri auttaa jaksamaan. Opettajan oma tunne työn hallinnasta on tärkeä ja sitä auttavat vastavuoroinen tuki ja sisäinen verkottuminen. Lopuksi väittelijä Pasi Savonmäki kokosi ajatuksiaan osuvasti:

”Arvostuksen puute, sanelu-politiikka ja tehokkuusvaatimukset heikentävät sitä sosiaalista pääomaa, jota omaehtoisempi osallistuminen ja yhteisöllisyys voisi tuottaa.” – Tarvitaan siis tilaa ammattikorkeakoulun opettajan omaehtoiselle vastuunkannolle ja aidolle yhteistyölle. Helppo sanoa, vaikea tehdä.

Heli Nurmi